

Ольга Побережник

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ СЛІВ В ТЕКСТАХ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

Обравши за об'єкт дослідження таке складне поняття як текст та пам'ятаючи про наявність численних його ознак, підкреслимо таку суттєву, невід'ємно притаманну всім текстам без винятку, як ознака його комунікативної значимості.

В ході комунікативного акту інформація, що передається, повинна бути втілена в конкретну мовну одиницю. Найнижчою з таких комунікативних одиниць є речення, вищою-текст, бо лише в ньому розгортається цільна конкретна комунікація, а саме спілкування набуває закінченого інформаційного факту.

Конкретним об'єктом нашого дослідження є різні жанри французької політичної публіцистики. Виходячи з різноманітності газетних жанрів та їх різної комунікативної спрямованості (повідомлення фактів, подача інформації, коментар, авторська оцінка, аналіз), цікаво простежити специфіку цих жанрів, що виявляється в особливостях композиції, стилю літературної обробки, авторській манері викладання, доборі засобів мови для досягнення комунікативної мети.

Оскільки текст є актуалізацією прагматичних установок адресанта, в ньому наявні відповідні мовні засоби, відібрані на основі їх комунікативної релевантності. Найвища ступінь прагматичної детермінованості спостерігається в публіцистичних текстах, основними завданнями яких є вплив на суспільну думку.

Серед численних особливостей текстів різних газетних жанрів нас конкретно цікавить порядок слідування членів однієї з основних комунікативних одиниць – речення – як засіб зв'язку між самостійними реченнями. Причому нашу увагу направлено на їх зумовленість в кожному конкретному тексті.

Порядок слів в сучасній французькій мові становить собою досить стійке розташування слів, де одиниці речення займають певні позиції в синтаксичних структурах. Характерною рисою французької мови прийнято вважати прогресивний порядок слів, при якому лише розташування слів відносно присудка вказує на його функцію. Однак, будучи залученим до складу такого складного завершеного в смисловому, композиційному та структурному

відношенні цілісного мовного твору, яким є текст, речення не можуть не зазнавати змін, які виявляються в різноманітних можливих перестановках його членів. До тих пір, однак, поки лінійна організація тексту відповідає його комунікативному завданню та не порушує його логічної послідовності.

Нас цікавлять не відхилення від загальноприйнятого порядку слів, а домінуюча тенденція розташування слів на рівні певного жанру та його детермінована приналежність до даного жанру.

Як відомо порядок слідування окремих ізольованих речень в тексті залежить від необхідності передачі послідовності думок та інтенції адресанту. Відповідно і зв'язок речень в тексті досить різноманітний і підпорядкований завданню комунікації, тема-рематичній організації тексту. Це головна відмінність речень всередині тексту від ізольованих речень, так як одне і те саме речення, яке несе одну і ту саму інформацію, буде мати різну форму вираження в залежності від того. Ізольоване воно від тексту чи реалізується в ньому.

При вирішенні завдання тема-рематичної організації тексту широко використовують одне з універсальних засобів актуального членування – порядок слів. Порядок слів в реченні має, якщо можна так висловитись, подвійну залежність: по-перше це залежність від виконуваної функції слова або словосполучення як члена речення, по-друге – від комунікативного навантаження цього члену, тобто у склад якого компоненти актуального членування він входить. Наприклад, одна з основних функцій члена речення на першому місці – це вираження зв'язку з попереднім контекстом.

В публіцистичному стилі, в газеті – існують два основних методи переконання. Один полягає в переконливості самого фактичного матеріалу, цифр, фактів, які говорять самі за себе, другий метод – переконання через авторську інтерпретацію фактів. Кожен з цих методів, відповідно, тягне за собою перевагу тих чи інших мовних засобів вираження.

Використання кожного з методів зумовлюється ще однією специфікою газети – наявністю, як зазначалось вище, різних газетних жанрів. В газетних жанрах виявляється наявність загальних та специфічних ознак, притаманних окремим газетним жанрам. Але при всій різноманітності, в них спостерігається взаємопроникнення.

Газетні жанри утворились у відповідності з цілями та завданнями газетної публіцистики як одним із засобів масової інформації та пропаганди. Кожен з жанрів характеризується наявністю (відсутністю) авторської оцінки, емоційністю, нейтральністю викладу.

Виходячи з цього, можна побудувати гіпотетичні моделі текстів різних жанрів:

1. Наявність авторської оцінки висуває в препозицію другорядні члени речення, які мають оцінювальне значення:

Який...

Однак...

Коротше...

Напроти...

Таким чином...

Чесно кажучи...

2. Нейтральний виклад фактів, постійність агента дії дають модель тексту з препозицією підмета та оказіональними синонімами присудка. Ця модель

характерна для текстів, побудованих за типом синтаксичного паралелізму з інваріантним препозитивним членом. З точки зору структурно синтаксичної організації в таких типах текстів домінують складні речення з підрядними додатковими, де головне речення за своєю семантикою потребує наявності підрядного, що утворює з ним нерозривне ціле. Предикат головного речення виражено дієсловом говоріння або його еквівалентом.

3. Газетний текст може бути моно- та полі тематичним. Більша насиченість фактами (фактичним матеріалом) викликає зміну тематичних блоків. Введення нової теми здійснюється засобом винесення на перше місце іменника, так як частіше всього носіями поняття «тема» є іменник (або його субститути), а носіями поняття «рема» - дієслово.

Тому третя модель – це часта зміна теми та нейтральний виклад фактів, коли в препозиції переважає іменник, який маркує нову тему.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балли Ш. Французская стилістика. – Москва, 2001. С.281
2. Коньков В.И. Речевая структура газетного текста. – Москва, 1997. –С. 212.
3. Материали міжнародної научної конференції //«Изменяющийся языковой мир». – Пермь, ПГУ, ноябрь, 2001. С. 200.